

دانشگاه علوم پزشکی تبریز
مرکز آموزشی درمانی کودکان

کنفرانس اصول آموزش به بیمار

تعیین نیازهای آموزشی بیمار

دکتر ماهنی رهکار فرشی
دکترای تخصصی پرستاری
استادیار دانشگاه علوم پزشکی تبریز

مقدمه

- آموزش به بیمار معادل واژه های patient education و patient teaching است.
- آموزش به بیمار **فرآیندی است بیمار محور** مبتنی بر نیازهای تعیین شده توسط تیم پزشکی و بیمار که برای کمک به بیمار در تصمیم گیری مشارکتی و آگاهانه برای کنترل و کنار آمدن هر چه بهتر بیمار با بیماری اش اجرا می گردد.
- **هدف اصلی از آموزش به بیمار در گیر کردن افراد در امر مراقبت از خود به منظور افزایش کیفیت خدمات ارائه شده و ارتقای سطح سلامت است.**

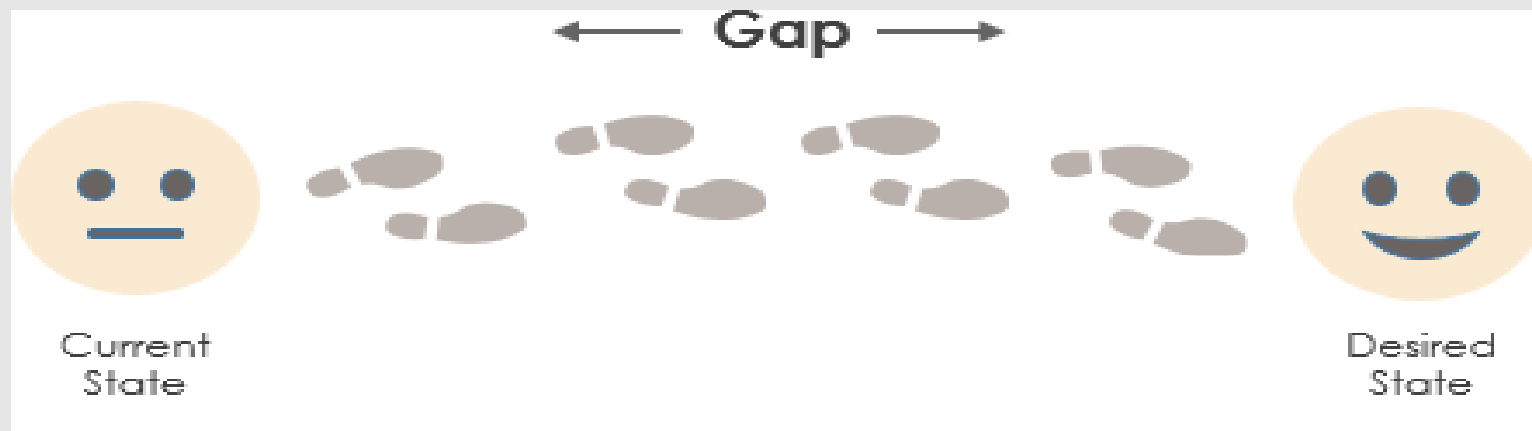
- آموزش یک فرآیند ارتباطی است که منجر به ارتقاء یادگیری می شود
- آموزش مجموعه‌ای از اعمال است که به فرد کمک می کند تا معلومات جدیدی کسب کند.
- زمانی شروع می شود که شخص نیاز به یادگیری را حس کند.
- بیشترین تأثیر زمانی است که **در پاسخ به نیاز فراگیران** باشد.
- **ارتباط بین فراگیرنده و معلم** برای آموزش موفق امری ضروری است.

مراحل آموزش به بیمار

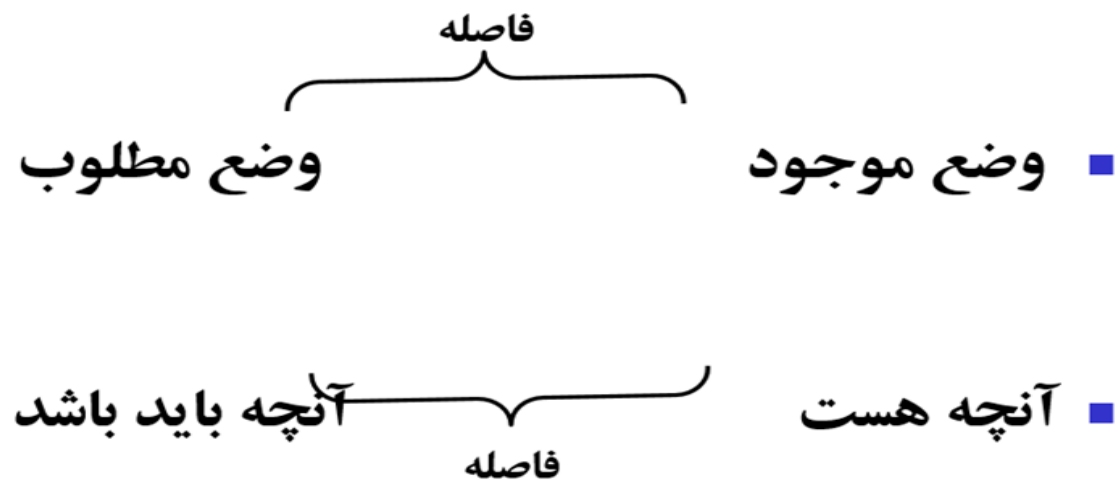
- ۱- استخراج نیازهای آموزشی بیمار
- ۲- تنظیم اهداف آموزشی و روش آموزش
- ۳- آماده کردن مواد کمک آموزشی
- ۴- مداخلات
- ۵- ارزشیابی
- ۶- مستند سازی (ثبت گزارشات)

- پرستاران تا زمانی که به شناخت کافی از انسان و **نیاز های** مرتبط با سلامتی او دست نیابند نمی توانند آموزش های مناسبی به بیمارانشان ارائه دهند.

- آموزش هایی که بیمار دریافت می کند باید بر اساس نیاز ها توانایی ها و ترجیحات یاد گیری او باشد.

تعریف نیاز

الگوهای نیازسنجی

- هدف محور
- توافق محور
- مسئله محور

رویکردهای نیازسنجی

- ترجیح (خواست)
- فاصله بین وضع موجود و مطلوب
- عیب و نقصان

انواع نیاز

- **Normative.N** نیاز هنجاری
- **Felt.N** نیاز احساس شده
- **Expressed.N** نیاز مورد درخواست
- **Comparative.N** نیاز مقایسه ای
- **Expected.N** نیاز پیش بینی شده یا مورد انتظار

نیاز سنجی:

فرآیند جمع آوری و تحلیل اطلاعات که بر اساس آن نیازهای افراد، گروه ها و

جامعه مورد شناسایی قرار می گیرد.

شناسایی نیازهای یادگیری:

➤ سوالات مستقیم. برای مثال: در هنگام عکس برداری چه اتفاقی می افتد؟ و یا

چگونه کودک خود را شستشو می دهید؟

➤ مشاهده مستقیم وضعیت جسمی، رفتاری. برای مثال وقتی پرستار متوجه خشکی

و ترک پوست پای بیمار می شود، او نیاز به آموزش مراقبت از پاها دارد.

➤ در طی ارتباط با بیمار یا انجام مداخلات پرستاری

البته ممکن است خود بیمار از نیاز خود آگاهی نداشته باشد

آنچه در این نیازسنجی اختصاصی نباید فراموش شود تاثیر سن، جنس، میزان تحصیلات، وضعیت فرهنگی، زبان، مذهب، شغل و سوابق زندگی بر فرآیند یادگیری است. بنابراین نیازهای یادگیری بیمار براساس عوامل فوق تعیین می‌شود. آگاهی، تجارب و مهارت‌های قبلی بیمار در ارتباط با موضوعات بهداشتی در نیازسنجی بیمار کمک کننده است.

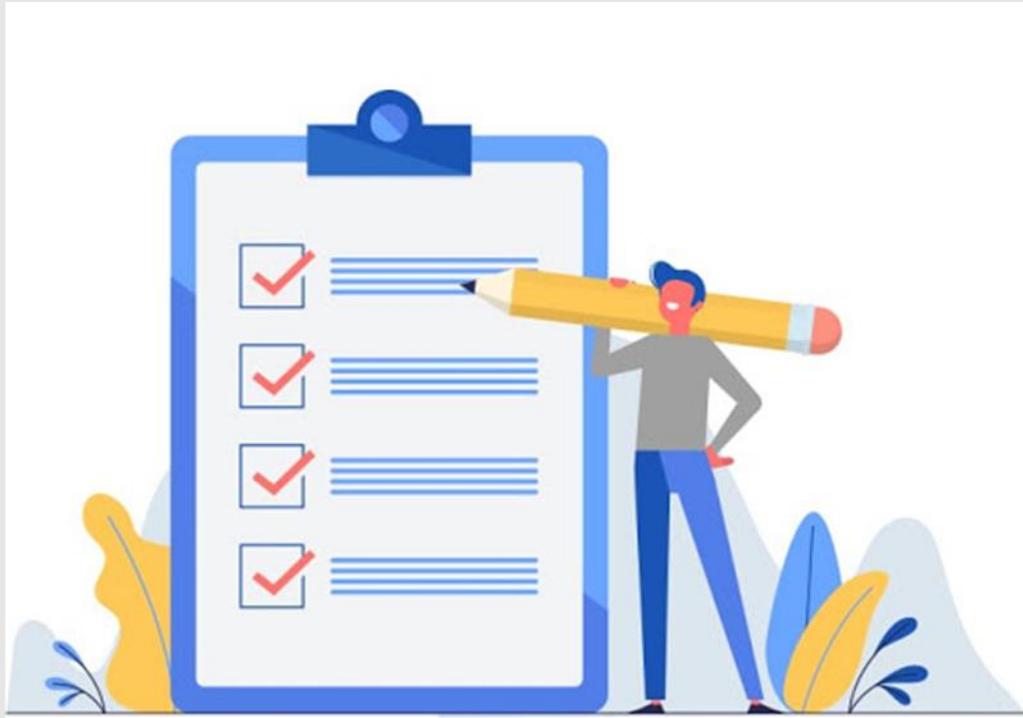

نیازهای اطلاعاتی بیماران

- نام بیماری، علل، عوارض و پیش آگهی
- دلیل انجام تست ها و آزمایشات
- روش اصلی درمان و دلیل مصرف داروها
- چگونگی تناوب و روش مصرف داروها
- هزینه های تشخیصی و درمانی
- توصیه هایی که به رفع مشکل کمک می کند
- برنامه ادامه درمان و مراجعه مجدد

در تنظیم نیازهای آموزشی ده عنوان کلی توسط بیمارستان های آمریکا پیشنهاد شده است که باید در نظر گرفته شود:

- عملکرد طبیعی بدن
- مشکلات مرتبط با تشخیص بیماری
- داروهای تجویز شده
- رژیم غذایی
- محدودیت های فعالیتی (شامل فعالیت جنسی)
- غربالگری تشخیصی و آزمایشات
- معیارهای پیشگیری کننده یا ارتقاء سطح بهداشت
- منابع جامعه
- منابع مالی
- برنامه های آتی پزشک برای بیمار

شناسایی نیاز ✓ Need Identification

– تهیه لیست نیاز

نیاز سنجی ✓ Need Assessment

– تهیه لیست نیازها به همراه اولویت بندی

متغیرهای موثر در تعیین اولویت های آموزشی

۱- نیازهای یادگیری بیمار

۲- پرسنل موجود

۳- مدت زمان تماس پرسنل با بیمار

۴- برقراری ارتباط بین متخصصین حرفه های مختلف

اولویت بندی نیازهای یادگیری

- باید بداند (Must to Know)
- بهتر است بداند (Better to Know)
- خوب است بداند (Nice to Know)

باید بداند

- اهداف حیاتی و ضروری
- در صورت برآورده نشدن ← به خطر افتادن حیات مددجو

- مادر باید کودک را در وضعیت صحیح برای جلوگیری از آسیب‌ها قرار دهد.
- بیمار باید علائم و نشانه‌های وقوع سکته قلبی را توضیح دهد.
- بیمار باید مقدار صحیحی از انسولین را به شیشه بکشد.

بهتر است بداند

- مواردی که برای بهبود سلامتی مفید است.
- می توان آموزش آن ها را به تاخیر انداخت.
- این نیازها نیز ضروری هستند ولی به دلیل کمبود وقت، منابع و پرسنل از اولویت پایینی برخوردارند.

نیازهای مربوط به تغذیه، تحرک، ارتباطات جنسی، کمک روانی اجتماعی

خوب است بداند

- نیازهایی که خوب است بیمار بداند
- نسبت به بقیه اولویت کمتری دارد و اگر برآورده نشود حادثه مهمی رخ نمیدهد.

د انستن میزان کالري هر يك از
مواد غذايي

نیازهای
یادگیری

• بیمار نیاز دارد چه چیز را
فرا بگیرد؟

آمادگی
برای یادگیری

• چه موقع بیمار آموزش را
دریافت می کند؟

سبکهای
یادگیری

• بیمار چگونه مطالب را فرا می
گیرد؟

نقش اهداف آموزشی

1. آسان پیدا کردن مسیر و جهت حرکت
2. اجرای بهتر فرآیند یاددهی و یادگیری
3. کسب نتایج مؤثرتر و مطلوب تر یادگیری
4. انجام ارزشیابی با کیفیت بهتر
5. اجرای بهتر خود ارزشیابی توسط فراگیران

منابع تعیین اهداف آموزشی

۱- نیازهای فراگیران (با بررسی دقیق فراگیران)

۲- نیازهای جامعه

۳- دیدگاه های متخصصین و ساخت دانش آن رشته

حیطه های آموزش:

دانش / نگرش / عملکرد

آموزش در سه حیطه شناختی (درک ذهنی) و عاطفی (نگرشی) و روانی حرکتی (مهارت های حرکتی) تقسیم بندی می شود.

- تغییر رفتار مطلوب در بیمار به صورت عملکردی مستلزم کسب توانایی در هر سه حیطه شناختی، عاطفی و روانی- حرکتی است (مثلث KAP).

Knowledge / Attitude / Performance

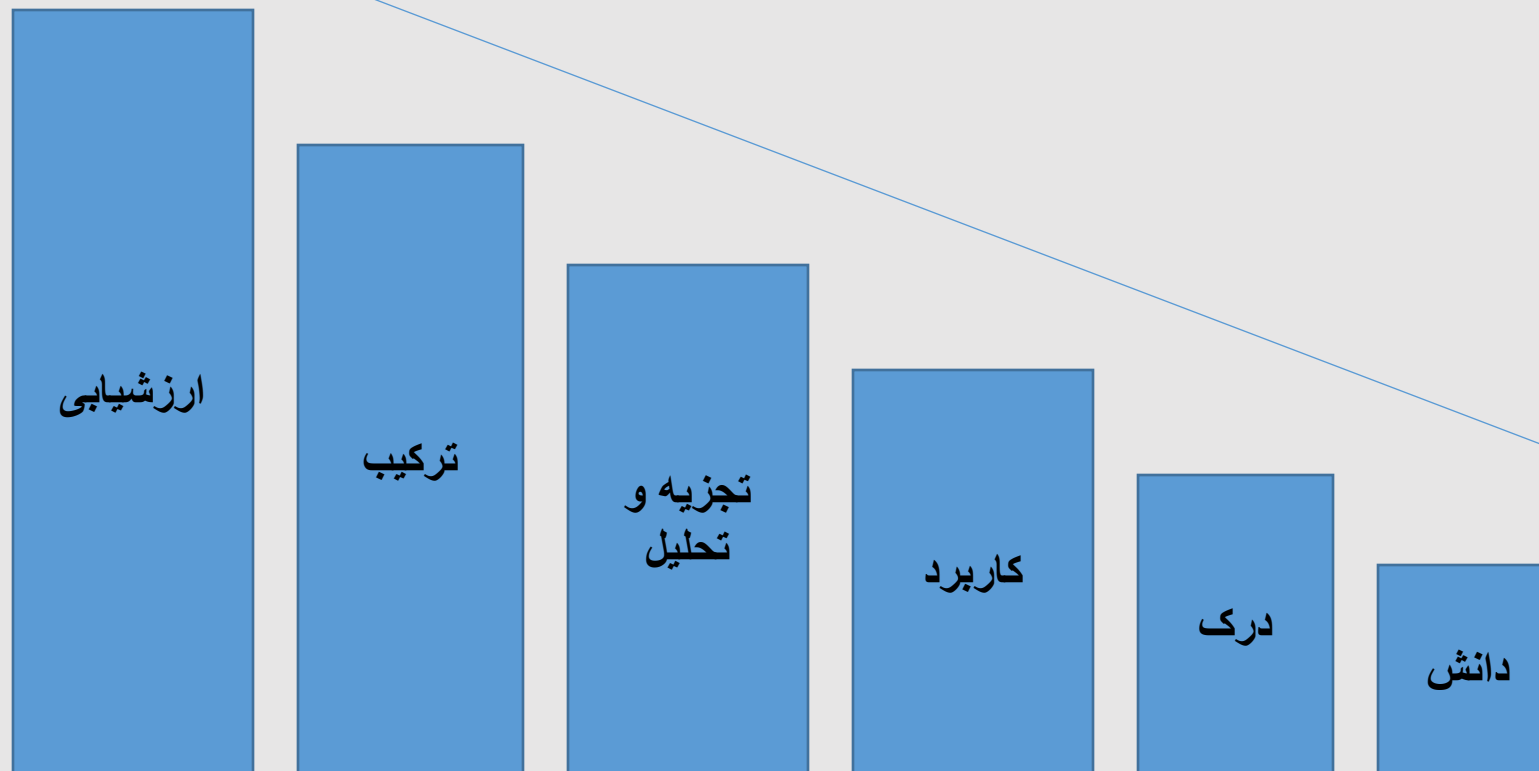
چگونگی تاثیر دیابت بر بدن (حیطه شناختی)

قبول بیماری و مسئولیت پذیری جهت مراقبت از خود (حیطه عاطفی)

مهارت های عملی چون تزریق انسولین (حیطه روانی- حرکتی)

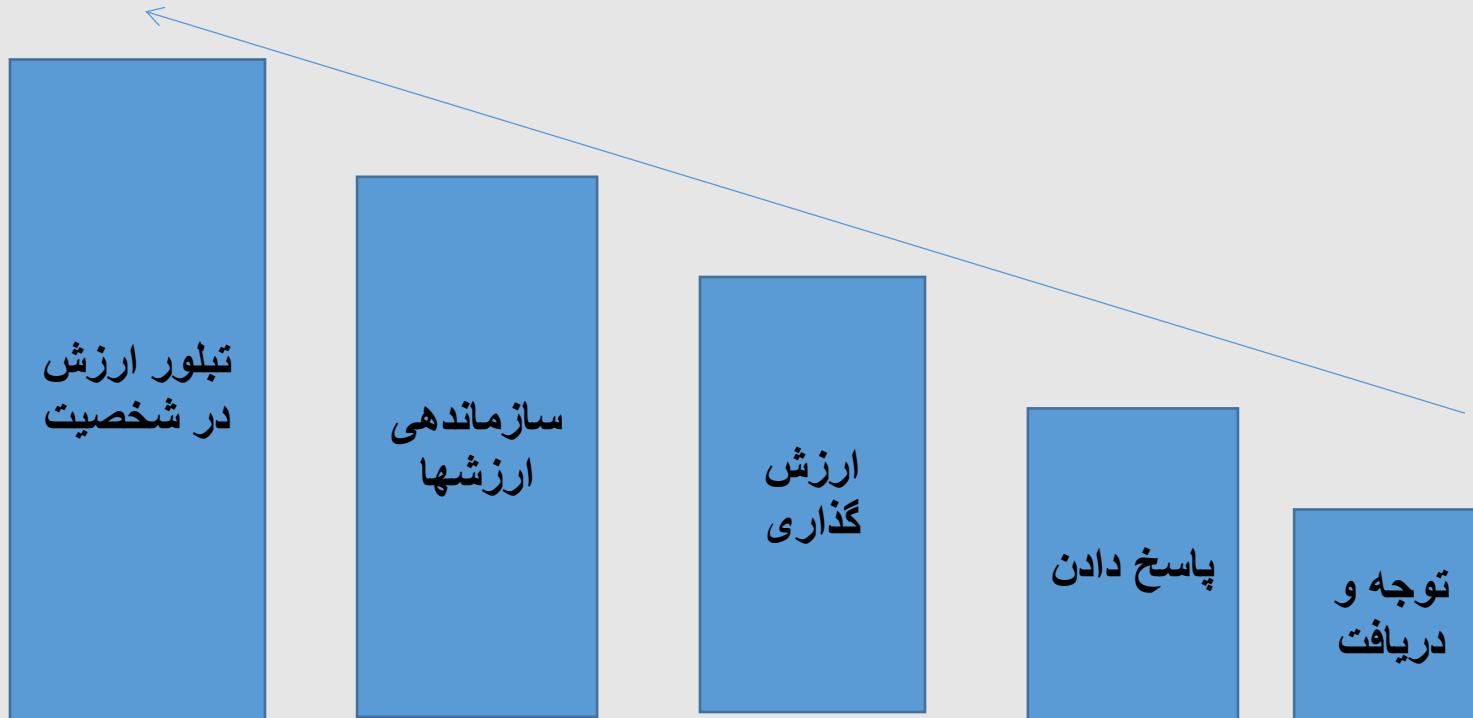
سطوح یادگیری در حیطه شناختی

دانش و معلومات، توانایی ها و مهارت های ذهنی را در بر می گیرد.

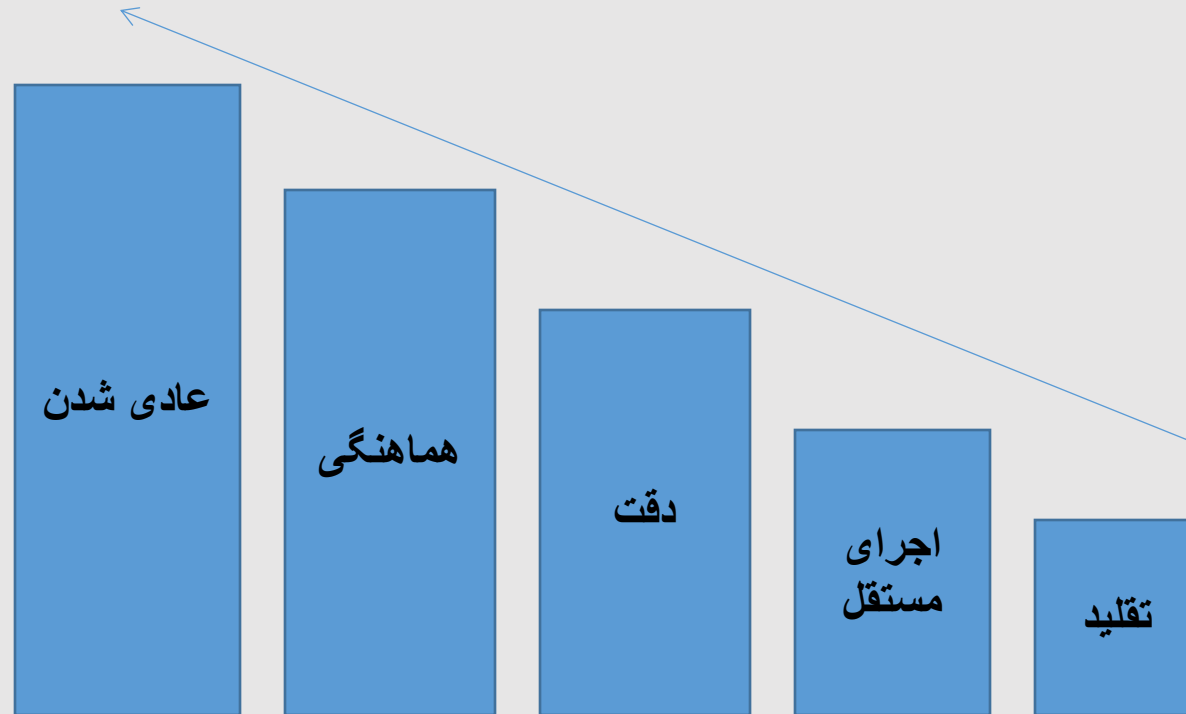
سطوح یادگیری در حیطه عاطفی

روی ارزشها، نگرش ها، احساسات، عواطف و درجه پذیرش یا عدم قبول یک موضوع یا پدیده تاکید دارد. مربوط به اهدافی می شود که محتوای مربوط به آنها جنبه ایجاد و یا تغییر نگرش، طرز فکر و ارزش ها را دارد.

سطوح یادگیری روانی حرکتی

انجام آنها نیاز به همکاری اعصاب و ماهیچه دارد. مداخله فکر و جسم

نکات کاربردی

- بیمارمان را به درستی بشناسیم
- نیازهای آموزشی او را به درستی پیش بینی کنیم
- از مراحل و نتایج درمان بیمار با اطلاع باشیم و محتویات پرونده را کامل مطالعه کنیم
- اطلاعاتی که می خواهیم به بیمار بدهیم مستند باشد
- در صورت وجود ابهام در پرونده از پزشک معالج بیمار سوال کنیم
- اطلاعاتمان را به روز کنیم
- ایمان داشته باشیم که آموزش ما به بیمار آموزش به یک جامعه است

نکات کاربردی

- با بیمارمان همدلانه حرف بزنیم
- آموزش های ما با درک شرایط اجتماعی - اقتصادی بیمار باشد
- خلاصه ولی کامل و مفید آموزش دهیم
- خلاصه ای از آموزش ها را به صورت مکتوب در اختیار بیمار بگذاریم
- از بیمار باز خورد دریافت کنیم
- او را در گفتگو شرکت دهیم
- از او بخواهیم در مورد ابهاماتش با ما صحبت کند

جمع بندی

- مفهوم نیاز و نیاز سنجی
- شناسایی نیازهای یادگیری
- متغیرهای تأثیر گذار بر اولویت ها
- تعیین اولویت های آموزشی
- اهداف آموزشی